

Η δημόσια ραδιοτηλεόραση στο χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αποφάσεις και οδηγίες των αρμόδιων ευρωπαϊκών σωμάτων.

ΗΜΕΡΙΔΑ ΣΗΔΗΚΕΚ-ΠΕΟ: Η δημόσια ραδιοτηλεόραση στην εποχή της οικονομικής κρίσης. Λευκωσία, 4 Ιουλίου 2013 (κτίριο Αρχείου ΡΙΚ)

Η ύπαρξη της δημόσιας ραδιοτηλεόρασης στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει κατοχυρωθεί μέσω της ίδιας της Συνθήκης της Ένωσης που διέπει τη συγκρότηση και λειτουργία της. Συγκεκριμένα, κατά την αναθεώρηση της ιδρυτικής συνθήκης που επικυρώθηκε στη σύνοδο κορυφής στο Αμστερνταμ το 1997 προσαρτήθηκε στη συνθήκη ένα ειδικό πρωτόκολλο για τη ΔΡΤ, το οποίο φέρει τον τίτλο «Πρωτόκολλο του Αμστερνταμ για το σύστημα της ΔΡΤ στα ΚΜ». Το πρωτόκολλο αυτό προσαρτήθηκε ακολούθως σε όλες τις αναθεωρήσεις της Συνθήκης της ΕΕ και υπάρχει ως προσάρτημα και στην τελευταία αναθεώρηση, τη γνωστή ως Συνθήκη της Λισσαβώνας του 2007, που ισχύει σήμερα.

Το Πρωτόκολλο του Αμστερνταμ αναφέρει επί λέξει:

Τα υψηλά συμβαλλόμενα μέρη,

Εκτιμώντας ότι το σύστημα της δημόσιας ραδιοτηλεόρασης στα κράτη μέλη είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με τις δημοκρατικές, κοινωνικές και πολιτιστικές ανάγκες κάθε κοινωνίας, καθώς και με την ανάγκη να διασφαλίζεται η πολυφωνία στα μέσα ενημέρωσης,

Συμφώνησαν επί των ακόλουθων ερμηνευτικών διατάξεων, οι οποίες προσαρτώνται στη συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας:

Οι διατάξεις της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ισχύουν υπό την επιφύλαξη της αρμοδιότητας των κρατών μελών να μεριμνούν για τη χρηματοδότηση της δημόσιας ραδιοτηλεοπτικής υπηρεσίας, εφόσον η χρηματοδότηση αυτή παρέχεται σε ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς για την εκπλήρωση του στόχου της δημόσιας υπηρεσίας, έτσι

όπως την έχει θεσμοθετήσει, οριοθετήσει και οργανώσει κάθε κράτος μέλος, και εφόσον η χρηματοδότηση αυτή δεν επηρεάζει τις συνθήκες του εμπορίου και τον ανταγωνισμό εντός της Κοινότητας σε βαθμό αντιβαίνοντα στο κοινό συμφέρον, ενώ λαμβάνεται υπόψη η πραγματοποίηση του στόχου που εξυπηρετεί αυτή η δημόσια υπηρεσία.

Είναι λοιπόν σαφές ότι από το 1997, η ΕΕ αναγνωρίζει τη ΔΡΤ ως διακριτικό στοιχείο του κεκτημένου της Ένωσης.

Με το πρωτόκολλο, και αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό, η ΕΕ αναγνωρίζει ότι η ΔΡΤ υπάρχει για να εξυπηρετεί τις δημοκρατικές, κοινωνικές και πολιτιστικές ανάγκες της κοινωνίας, ενώ διασφαλίζει και την πολυφωνία στα μέσα ενημέρωσης. Αν αναλογιστεί κανείς ότι η αναγνώριση αυτή έγινε σε μια εποχή που υπήρχαν ήδη τα ιδιωτικά ηλεκτρονικά μέσα ενημέρωσης σε όλες τις χώρες μέλη, μπορεί να συμπεράνει εύλογα ότι η ΕΕ αναγνωρίζει πλήρως την ιδιαιτερότητα της ΔΡΤ έναντι των ιδιωτικών μέσων και την αναγκαιότητα της ύπαρξης και λειτουργίας της προς όφελος των πολιτών.

Το πρωτόκολλο του 'Αμστερνταμ αναγνωρίζει την αποκλειστική αρμοδιότητα των Κρατών Μελών (ΚΜ) να θεσμοθετούν, να οριοθετούν και να οργανώνουν την εκπλήρωση του στόχου της ΔΡΤ. Αυτό υλοποιείται από την Κυπριακή Δημοκρατία μέσω ειδικής νομοθεσίας, γνωστής ως Κεφάλαιο 300^Α, που διέπει τη συγκρότηση του ΡΙΚ, καθορίζει την αποστολή του και καθορίζει τα της λειτουργίας του.

Το πρωτόκολλο αναγνωρίζει επίσης την αρμοδιότητα των ΚΜ να μεριμνούν για τη χρηματοδότηση της ΔΡΤ για την εκπλήρωση της αποστολής που της ανατίθεται, εφόσον η χρηματοδότηση αυτή δεν επηρεάζει τις συνθήκες του εμπορίου και τον ανταγωνισμό μέσα στην ΕΕ σε βαθμό αντιβαίνοντα στο κοινό συμφέρον.

Η Κυπριακή Δημοκρατία, με την ένταξη της στην ΕΕ, διασφάλισε τη νομιμότητα της συνέχισης της κρατικής ενίσχυσης για το ΡΙΚ, ζητώντας και λαμβάνοντας από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στο πλαίσιο του ενωσιακού

κεκτημένου, την παρέκκλιση που επιτρέπει τη συνέχιση της διάθεσης, μέσω του κρατικού προϋπολογισμού, κονδυλίων για τη λειτουργία του ΡΙΚ.

Ταυτόχρονα η Δημοκρατία, επαναβεβαίωσε την επιλογή της μεικτής χρηματοδότησης του ΡΙΚ, τουτέστιν με κρατική ενίσχυση και με έσοδα από εμπορική δραστηριότητα (κυρίως διαφήμιση και χορηγίες) τα οποία επιφέρουν μείωση της κρατικής ενίσχυσης.

Με βάση το Πρωτόκολλο, ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής περιορίζεται στο να ελέγχει κατά πόσο τα ΚΜ σέβονται και τηρούν τις πρόνοιες της Συνθήκης, και ιδιαίτερα τους κανόνες για τη χορήγηση κρατικής ενίσχυσης στο ραδιοτηλεοπτικό τομέα. Οι αρχές καθορίζονται στην «Ανακοίνωση της Επιτροπής του 2001 για την εφαρμογή των κανόνων κρατικής ενίσχυσης προς τους ΔΡΤ οργανισμούς», η οποία αναθεωρήθηκε το 2009.

Στην Ανακοίνωση του 2001 διευκρινίζεται ότι τα ΚΜ είναι ελεύθερα να καθορίζουν ένα ευρύ φάσμα προγραμμάτων ως μέρος της αποστολής της ΔΡΤ. Με άλλα λόγια, προστίθεται αυτολεξεί στην Ανακοίνωση, στην αποστολή μπορεί να καθορισθεί «η παροχή στο κοινό μιας ισορροπημένης και ποικίλης δέσμης προγραμμάτων που να περιλαμβάνει ψυχαγωγία και αθλητικές διοργανώσεις».

Η διασφάλιση, στη βάση του Πρωτοκόλλου του Αμστερνταμ, της ελεύθερης τηλεοπτικής μετάδοσης και διανομής προγραμμάτων σε μια κοινή αγορά, σε συνθήκες ανόθευτου ανταγωνισμού, καθώς και η προαγωγή της παραγωγής ευρωπαϊκών έργων, ήταν από τους κύριους λόγους για τους οποίους ψηφίστηκε το 1989 η «Οδηγία για τη διασυνοριακή τηλεόραση». Στη διατύπωση της συνέβαλε ενεργά το ΡΙΚ μέσω της συμμετοχής στη συντακτική επιτροπή του αείμνηστου Διευθυντή Προγραμμάτων Χαρίλαου Παπαδόπουλου.

Με την οδηγία αυτή, που θεωρείται ο θεμέλιος λίθος για την ευρωπαϊκή πολιτική στον τομέα της ραδιοτηλεόρασης, δημιουργείται το αναγκαίο πλαίσιο για τη χωρίς περιορισμούς λειτουργία της ραδιοτηλεόρασης σε όλη την επικράτεια των ΚΜ, ενώ διασφαλίζεται ότι η οπτικο-ακουστική αγορά παραμένει ανοικτή στον ανταγωνισμό. Ειδικότερα, η Οδηγία περιέχει πρόνοιες που διασφαλίζουν ότι η αγορά δεν στρεβλώνεται και δεν διατηρείται κλειστή ως αποτέλεσμα δεσπόζουσας θέσης ή φραγμών στην

είσοδο σε αυτή, όπως είναι τα αποκλειστικά δικαιώματα μετάδοσης, ιδιαίτερα για αθλητικές διοργανώσεις.

Η οδηγία για τη διασυνοριακή τηλεόραση αναθεωρήθηκε το 1997 για να προσαρμοστεί το νομικό πλαίσιο στις αλλαγές και επιπτώσεις στην αγορά από την εισαγωγή της ψηφιακής τηλεόρασης.

Το 2007, η ΕΕ τροποποίησε εκ νέου το νομοθέτημα, θεσπίζοντας την «Οδηγία για τις υπηρεσίες οπτικο-ακουστικών μέσων» (AVMS Directive) που – μεταξύ άλλων - διευρύνει το πεδίο εφαρμογής σε υπηρεσίες επί παραγγελία, καθορίζει την εμπορική δραστηριότητα, εισάγει πιο αυστηρές ρήτρες για τη διαφήμιση και την προστασία των ανηλίκων, καλύπτει τη μετάδοση προγραμμάτων μέσω όλων των τεχνολογικών διευκολύνσεων, προάγει τη μετάδοση ευρωπαϊκών έργων, εισάγει τη διαφάνεια στη λήψη συντακτικών αποφάσεων και επιβάλλει την εισαγωγή υπηρεσιών για πρόσβαση στα προγράμματα των ατόμων με οπτική και ακουστική αναπηρία.

Η οδηγία αυτή, που κωδικοποιήθηκε το 2010, έχει ενσωματωθεί, στο μεγαλύτερο μέρος της, στο κυπριακό δίκαιο. Τροποποιητικό νομοσχέδιο για την πλήρη προσαρμογή της κυπριακής νομοθεσίας ευρίσκεται στη Νομική Υπηρεσία για νομοτεχνικό έλεγχο.

Ιδιαίτερα σημαντική είναι η απόφαση (resolution) που έλαβε το Συμβούλιο Υπουργών της ΕΕ, στις 25 Ιανουαρίου 1999, ύστερα από συζήτηση για το ρόλο της ΔΡΤ. Με την απόφαση αυτή, επανατονίζεται η ζωτική σημασία της ΔΡΤ για την κοινωνική, δημοκρατική και πολιτιστική ζωή μέσα στην Ένωση.

Όπως υπογραμμίζεται, η δυνατότητα της ΔΡΤ να προσφέρει ποιοτικά προγράμματα και υπηρεσίες στο κοινό πρέπει να διατηρηθεί και να ενισχυθεί, και η ΔΡΤ πρέπει να μπορεί να απευθύνεται στην κοινωνία ως σύνολο.

Περαιτέρω, αναφέρεται ότι η ΔΡΤ πρέπει να επωφελείται από την τεχνολογική πρόοδο, να προσφέρει στο κοινό τα ωφέλη των νέων οπτικο-ακουστικών υπηρεσιών και των υπηρεσιών πληροφόρησης, και να αναλαμβάνει την ανάπτυξη και τον εμπλουτισμό δραστηριοτήτων στην ψηφιακή εποχή.

Πέραν από την από κοινού με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή έγκριση των συνθηκών και οδηγιών, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ασχολήθηκε επανειλημμένα με το ραδιοτηλεοπτικό τομέα και τη συμβολή του στη λειτουργία της δημοκρατίας, δίνοντας έμφαση στη σημασία της ύπαρξης και ανεξάρτητης λειτουργίας της ΔΡΤ.

Το Νοέμβριο του 2010, το ΕΚ εξέδωσε ψήφισμα σχετικά με τα δημόσια ραδιοτηλεοπτικά μέσα στην ψηφιακή εποχή, με το οποίο επιβεβαίωσε ότι το διπλό σύστημα, δηλαδή η ύπαρξη δημόσιων και ιδιωτικών μέσων ενημέρωσης, είναι η βάση για πολυφωνία σε ολόκληρη την ΕΕ.

Εξάλλου, μόλις πρόσφατα, στις 21 Μαΐου 2013, το ΕΚ εξέδωσε νέο ψήφισμα με θέμα τις πρότυπες ρυθμίσεις για την ελευθερία των μέσων ενημέρωσης σε ολόκληρη την ΕΕ, στο οποίο τονίζεται η καίρια σημασία της ύπαρξης κρατικών μέσων ενημέρωσης σε μια κοινωνία πολυμέσων όπου ο αριθμός των εμπορικών φορέων της παγκόσμιας αγοράς έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια. Υπογραμμίζεται επίσης το θεσμικό καθήκον της ΔΡΤ να παρέχει υψηλής ποιότητας, ακριβή και αξιόπιστη ενημέρωση που να απευθύνεται σε διάφορα κοινά, να είναι ανεξάρτητη από εξωτερικές πιέσεις και από πολιτικά ή οικονομικά συμφέροντα και να παρέχει χώρο σε θέματα ειδικού ενδιαφέροντος τα οποία ενδέχεται να μην είναι κερδοφόρα για τα ιδιωτικά μέσα.

Το ΕΚ τονίζει τη σημασία «της κατάλληλης, αναλογικής και σταθερής χρηματοδότησης» στα δημόσια μέσα ενημέρωσης, προκειμένου να εξασφαλίζεται η πολιτική και οικονομική ανεξαρτησία τους, να προσαρμόζονται στις ψηφιακές μεταβολές και να συμβάλλουν σε μια κοινωνία πληροφορίας και γνώσης χωρίς αποκλεισμούς. Ταυτόχρονα εκφράζει ανησυχία «για την τρέχουσα τάση σε ορισμένα ΚΜ να εφαρμόζουν περικοπές στον προϋπολογισμό των δημόσιων μέσων ενημέρωσης ή να περιορίζουν τις δραστηριότητές τους» και ζητεί από τα ΚΜ να αντιστρέψουν την τάση αυτή και να εξασφαλίσουν επαρκή, βιώσιμη, κατάλληλη και προβλέψιμη χρηματοδότηση για τη ΔΡΤ.

Θέμης Θεμιστοκλέους
Γενικός Διευθυντής ΡΙΚ